

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y cyfarfod	12 Mehefin 2024
Aelod Arweiniol / Swyddog	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis / Bob Chowdhury – Prif Archwilydd Mewnol
Awdur yr adroddiad	Bob Chowdhury, Prif Archwilydd Mewnol
Teitl	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023-24

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023-24 i'r Pwyllgor, sy'n darparu barn gyffredinol y Prif Archwilydd Mewnol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, risg a rheolaeth y Cyngor yn ystod y flwyddyn sy'n llywio'r 'datganiad llywodraethu blynyddol'.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ei gwneud yn ofynnol i'r 'prif weithredwr archwilio' ddarparu barn archwilio mewnol blynyddol ac adroddiad y gall y sefydliad ei ddefnyddio i lywio ei ddatganiad llywodraethu blynyddol. Dan gylch gorchwyl y Pwyllgor hwn, mae'n ofynnol iddo ystyried adroddiad blynyddol yr archwilwyr mewnol.
- 2.2. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol bod adolygiad o drefniadau llywodraethu yn cael eu hadrodd o fewn yr awdurdod, yn achos y Cyngor, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ac yn allanol gyda chyfrifon a gyhoeddir gan yr awdurdod. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn adolygiad blynyddol o systemau rheolaeth fewnol ac yn casglu sicrwydd o amryw o ffynonellau i'w gefnogi. Mae Archwilydd Mewnol yn gyfrannwr allweddol, a dylai'r Prif Archwilydd Mewnol ddarparu adroddiad blynyddol ysgrifenedig i'r rhai â chyfrifoldeb dros lywodraethu i gefnogi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1. Bod y Pwyllgor yn ystyried ac yn gwneud sylwadau ynglŷn ag adroddiad blynyddol a barn gyffredinol y Prif Archwilydd Mewnol.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1. Mae Strategaeth Archwilio Mewnol 2024-25 yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei gymeradwyo ar 12 Mehefin 2024. Mae Atodiad 2 yn manylu ar sefyllfa'r archwiliadau yn Strategaeth Archwilio 2024/25 a'r rheiny sydd wedi'u dwyn ymlaen o 2023/24. Mae gan Archwilio Mewnol gynllun hyblyg er mwyn adolygu'r meysydd sy'n peri'r risgiau mwyaf yn gyntaf. Rhoddir gwybod i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am unrhyw newid yn ystod y flwyddyn fel rhan o'r Adroddiad Diweddarau Archwilio Mewnol.
- 4.2. Eleni mae'n rhaid i'r farn flynyddol ystyried nifer o ffactorau allweddol: Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi ail-werthuso pa fylchau sgiliau a grëwyd pan gollwyd dau archwilydd mewnol profiadol ym mis Rhagfyr 2022 a mis Ionawr 2023. Mae hyn yn golygu bod archwilio mewnol wedi bod yn profi'r farchnad yn ystod y 15 mis diwethaf ac wedi methu â phenodi neb â phrofiad mewn archwilio mewnol / allanol. Ar ôl nifer o drafodaethau â'r adran Adnoddau Dynol, penderfynodd y Prif Archwilydd Mewnol benodi tri Uwch Archwilydd Llwybr Gyrfa.
- 4.3. Mae'r tri Uwch Archwilydd Llwybr Gyrfa newydd wedi bod yn eu swyddi ers rhwng 10 a 15 mis ac maent yn gwneud cynnydd da. Mae dau wedi dechrau astudio ar gyfer eu cymhwyster â'r Gymdeithas Technegwyr Cyfrifeg ac mae'r trydydd ar fin dechrau ei astudiaethau proffesiynol gyda'r Sefydliad Archwilwyr Mewnol yn yr hydref. Dros y ddwy flynedd nesaf, bydd y penodiadau newydd hyn yn dechrau ymdrin â'r bwlch mewn sgiliau.
- 4.4. Yn ystod y 12 mis diwethaf, cafwyd saith ymchwiliad arbennig, sy'n ddigynsail, ac sydd wedi rhoi cryn bwysau ar y tîm newydd. Hyd yn oed gyda thîm profiadol byddai cymaint â hyn o ymchwiliadau arbennig wedi bod yn her, ond gyda thîm newydd, mae wedi golygu bod yr adolygiadau wedi cymryd mwy o amser, ond mae wedi bod yn brofiad da.

- 4.5. Ni chyflawnwyd Cynllun Archwilio Mewnol 2023/24 oherwydd ein bod yn hyfforddi tîm newydd a'r nifer fawr o ymchwiliadau arbennig. Felly, mae wedi golygu bod y Prif Archwilydd Mewnol wedi adolygu'r cynllun drwy gydol y flwyddyn ac wedi ail ganolbwyntio'r cynllun ar feysydd sydd angen eu blaenoriaethu gan y Cyngor ac y gellir eu cyflawni gyda'r adnoddau sydd ar gael gan Archwilio Mewnol.
- 4.6. Mae fy marn yn bennaf yn seiliedig ar gwblhau'r cynllun mewnol sy'n seiliedig ar risg, gweler Atodiad 2 ar gyfer rhestr o ganlyniadau archwilio a diffiniadau o'r sgôr sicrwydd. Ni chafodd unrhyw archwiliad yn ystod y flwyddyn sgôr sicrwydd 'Isel', gyda'r lleill yn derbyn sgôr sicrwydd 'Uchel' neu 'Canolig'. Pan nodir materion arwyddocaol, ar y cyfan mae'r rhain wedi cael sylw priodol, sy'n cadarnhau bod rheolwyr yn ymateb i'n gwaith.
- 4.7. Mae Archwilio Mewnol wedi cwblhau un darn o waith ymgynghorol yn ystod y flwyddyn, ond mae trafodaethau yn ystod pedwerydd chwarter 2023/24 wedi nodi bod Penaethiaid Gwasanaeth yn gofyn am fwy o adolygiadau ymgynghorol ar gyfer blwyddyn ariannol 2024/25. Mae hyn yn arwydd cadarnhaol sy'n dangos bod rheolwyr yn fodlon ymgysylltu ag Archwilio Mewnol i sefydlu amgylcheddau risg a rheoli da.
- 4.8. Mae ein gwaith wedi amlygu rhai gwendidau wrth reoli risg a/neu reolaethau a all olygu ein bod ni'n methu â chyflawni amcanion. Mae angen gwelliannau i fynd i'r afael â meysydd o'r fath er mwyn i'r fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fod yn ddigonol.
- 4.9. Mae barn Archwilio Mewnol ynghlwm yn Atodiad 1 ac yn dod i'r casgliad y gellir rhoi sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu a rheoli risg y Cyngor.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1. Rôl Archwilio Mewnol yw darparu sicrwydd o ran digonolrwydd ac effeithlonrwydd fframwaith llywodraethu'r Cyngor, rheoli risg a rheolaeth fewnol. Mae pob un o'r meysydd hyn yn helpu i sicrhau bod y cyngor yn gallu darparu ei holl flaenoriaethau corfforaethol fel y nodwyd yn ei gynllun corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Nid oes unrhyw gostau ychwanegol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn. Mae'r camau i sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaethau perthnasol a pholisïau'r Cyngor yn cael eu cymryd o fewn y cyllidebau presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Amherthnasol – nid oes angen gwneud penderfyniad mewn perthynas â'r adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Cynhaliwyd ymgynghoriad â Thîm y Prif Weithredwr, y Cabinet, Penaethiaid Gwasanaeth ac Archwilio Cymru wrth ddrafftio'r Strategaeth Archwilio Mewnol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Amherthnasol – nid oes angen gwneud penderfyniad mewn perthynas â'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Gall system rheolaeth fewnol annigonol ac aneffeithlon gael effaith andwyol ar brosesau rheoli risg y Cyngor a llywodraethu corfforaethol ehangach, ac felly, ansawdd y gwasanaeth a ddarperir.

10.2. Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i Archwilio Mewnol werthuso effeithiolrwydd rheoli risg a chyfrannu tuag at wella prosesau rheoli risg. Lle mae risgiau'n cael eu nodi fel rhan o'r broses Archwilio Mewnol, cytunir ar gynlluniau gweithredu a chaiff y rhain eu monitro er mwyn lliniaru'r risgiau hyn.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. Amherthnasol – nid oes angen gwneud penderfyniad mewn perthynas â'r adroddiad hwn.